28. ~~27~~

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,
Exhibens

SALIS VOLATILIS GENESIN, USUM, & ABUSUM IN MEDICINA,

Quam
DIVINA FAVENTE GRATIA,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
Electoratus Brandenburg. Hærede, &c. &c. &c.
Ex decreto & indultu gratioſiſſimo
FACULTATIS MEDICÆ
In Celeberrima
ACADEMIA FRIDERICIANA,
PRAESIDE
PRO-RECTORE MAGNIFICO,
DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
Med. ac Phil. Nat. Prof. P. Sereniſſimi ac Potentiſſimi Electoris Brandenburgici Medico Aulico, ut & Academiæ Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Collega, dicto Democrate, Collegii Medici h. t. Decano,
Dn. Fautore ac Promotore ſuo ad aram ſuſpiciendo, devenerando,

Pro DOCTORIS GRADU

Summisqve in Medicina honoribus, dignitatibus ac privilegiis Doctoralibus ritè capeſſendis, conſequendis.
Ad d. Novembr. 1696. horis ante- & poſtmeridiem ſolitis
IN AUDITORIO MAJORI
placidæ ac publicæ Philiatrorum cenſuræ offert

GOTTLIEB EPHRAIM BERNER,
Hoyma-Anhaltinus.

Halæ Magdeb. Typis CHRISTOPH. SALFELDII, Regim. Elect. Brandenb. Typogr.

Diſſertatio Inauguralis Medica,

De

Salis volatilis geneſi, uſu & abuſu in Medicina.

PROOEMIUM.

NOtum eſſe, qui, ceu ſororio vinculo reliquis corporum effectricibus formarum cauſis combinatus, in vaſtiſſimo hocce extenſo, ſub corporum mira varietate, ceu Protheus, noſtris ludat ſenſibus, iisqve tantùm non illudat; nemo unquam abnuet, rerum cauſas, qui expendere ſvevit curatius. Situm namque figuram, ac magnitudinem ubi dixeris; dabis equidem aliquid rerum cauſæ à motu diverſum, ſituatum verò, figuratum, ſub hac illâve magnitudine ſpectatum corpus, unde habebis, ſi non à motu? Ita immergitur quaſi vaſto formarum oceano, ac ubi evanidus ſubmerſusque veluti putatur, ſubitò emergendo, ſuam circa nos mutat cataſtrophen, atque quod ſuarum eſt partium, oppidò explet: Ita

quod nullibi, univerſo tamen infuſum undiquaque idem verſando, tot figurâ, tanta mole, tali ſitu, quæque ſua diſpoſita ſpecie ac ordine producit corpora, ut haut abs re, mundum eſſe concatenatam congeriem corporum & corpuſculorum, optimè pronuncietur. Quod enim aliàs divinæ conſtantiæ ex liberrimo ejus placito gerit characterem, quod permanens eſt ac perenne (intelligo) hoc univerſum; id ex ejusdem lubitu, fluxilitatis ſinu ſuo fovet ſemina, corruptionis parentem ſcil. motum. Duræ namque ac ſolidæ corporis partes cum ratione ſuæ figuræ ac magnitudinis ita adaptari neutiquam poſſint, quin ex earundem ſitu ac poſitu diverſo, multiplicia oriantur ſpatia, à minimis replenda corporibus, nec eorum ſitus ubique rectus & idem ſit, impulſum tamen experiuntur, & continuo torrente concutiuntur, tremuloque feruntur motu, eoque tantum non auferuntur, ipſo mutationis ac corruptionis autore, motu; egregiè id confirmante *Illuſtri Boyleo Tract. de Atmoſphæris corporum*; nec non adamantino id firmante robore, quando obſervationem de *Adamante, flavam ſuam mutante maculam*, poſteris reliquit. Salium volatilium uſum & abuſum dum inaugurali hocce themate oſtendendum ſumſi, varium illorum motum in ordine ad corpus humanum pandere geſtio, unde uſus ac abuſus, ortusve eorundem luculenter pendebit. DEUS verò annuat cœptis, in nominis ſui gloriam, ægrorumve ſalutem!

§. I. Mi-

§. I.

Minimorum corporum efficaciam ac vim in maximis ac ſtupendis corporum effectibus, quis perſpicaci adeò undiquaque perſpexit ingenio? Ecquis mente ſua cum tenuisſimarum partium figuris ac magnitudinibus, adeò in diverſa abiit, ut terminum harum aſſecutus, admirationem omnem excutiat, earumque ſcrutinium impoſterum habeat inſuper? Tenue valdè eſſe corpus, nec quamdiu cum ſui cohæret parte, diviſionem abnuens, quando mole minimum maximorum nihilo ſecius corporum effectus, multis præcellit paraſangis, paradoxon fortè videbitur iis, qui vel nunquam attendêre ad ſtupendum auri fulminantis ſonitum atque efficaciam; neqve quorum mentem ſubiit, ubi unicum granum auri & ſtanni ſolutum debite, aliquot menſuras aquæ, rubineo colore tingit, nec qui unum Mercurii ſublimati corroſivi granum amphoras aliquot aquarum ſua auſteritate imbuere expertus; nec deniq; quod unum colocynthidis momentnm, immenſum liquoris ſpatium effluviis ſuis contaminare ſoleat. Et quem non ad ſtuporem evehit, minimarum ſphærularum aërearum expanſiva vis, renitentia & pondus, uſque adeò ut nullum ferè ſenſibus ingeratur phænomenon, cui natales non tribuat aër? Teſtantur ſiquidem id experimentorum antliæ pnevmaticæ fauſti ſucceſſus, ac totidem veluti Symbola afferunt ad gravitatem aëris in ſublunaribus oſtendendam. Confringit namque ille robuſtisſima vitrorum latera, ut evanuiſſe potius, quam adhucdum exiſtere ejus partes aſſeverares; quid denique in corporum gravisſimo, hydrargyro, ultra conſvetum

 ſtatio-

ſtationis terminum compreſſa in campana beneficio anthliæ aëris vis polleat, iis, quibus haud læva exprimentorum ſuppetit manus, oppidò liquet. Et quid non præſtat elaſtica aëris vis circa vegetationis plantarum negotium, utpote illa ſuccos ſubtiliſando ac præparando ratione gravitatis in tubulos plantarum eosdem impellit, promovendo illos in omnes vegetabilis tubulos atque utriculos. Noſtris denique membrorum motibus non minùs, quàm humorum circulo ac ſecretionibus quod ſuccenturietur aër, id comprobat fluidum omnium viventium commune pabulum ſua neceſſitate.

§. II.

Difficillimam equidem conceptu reputaveris elaſtici aërei in terram efficaciam; efficax tamen eſt ſua expanſione, dum eandem vegetatione irradiat. Quemadmodum enim terrearum partium arcta adeò unio eſt ac copula, ut quò plus earum partium majoribus ſub punctis & ſuperficieculis eveniat contactus, eò major ſoliditas exurgat: Ita aër operationem ſuam in terram fido interprete lubrica ac tenui nimirum aqua exequitur variis modis; tenues enim ac fluidæ in omnem regionem flexiles aquæ partes, facilè implicantur ramoſis aëris ſphæris, utpote quibus prementis atmoſphæræ pondus omni momento incumbit, quæq; non politam ubique relinqvunt ſuperficiem ſed dum aliæ partes aliis eminentiori poſitæ ſunt angulo, quid rationi magis conſonum eſt, ſpatiola illa ab elaſticis aëris occupari particulis, quæ dum ultra aquæ ſuperficiem planam depreſſæ cum tenuisſimis aquæ particulis facillimam ineunt unionem ac fœdus; quam miſcelam atque unionem aëris & aquæ egregiè probat Boyleus, ubi externi aëris remoto pondere bullulas aëreas aſcendere obſervavit, eoque majores, quo magis appropinquarent ad aquæ ſuperficiem. Hocce unitus ſocio dum aër continuò tellurem noſtram premit, ac premendo ejusdem explet poros, flexiles verò ac lubricæ partes eosdem laxando, aditum apparant aëri; Ubi cum ſphærulæ ejus aëreæ ob pororum terræ tùm anguſtiam, tùm anguloſitatem, in arctius collectæ ſpatium, conſtringuntur, majori vi ac renitentia verſus pororum latera

niten-

nitendo, disjungunt, dividunt magisque ab invicem removent terreſtres pingvesque partes, ut eo ipſo majorem acquirendo ſuperficiem, majori exponantur aëris actioni, qui confringendo ac mutando, partium figuram generat atque inducit variam: hæ equidem oblongæ, teretes atque acuminatæ, illæ ſphæricæ, triangulares, quadrangulares evadunt, aliarumque partium indefinita oritur forma atque figura, quæ prout diverſo miſcentur modo, mox hos illosve motus ſui fortiuntur gradus.

§. III.

Terra igitur, tanquam diviſionis eſt ſubjectum & materia, atque quò majori activitate aëris elaſticitas ſeſe in eandem exerit, partiumque oritur motus, earundemque diviſio major, utpote quædam à terra compedibus magis liberæ, magis ligatæ ac vinctæ aliæ exiſtunt, eo major diverſitas figurarum oritur, ut mox hoc illove veniant Salium titulo; hæ fixæ, illæ volatiles, hæ magis rigidæ, angulares ac ſcindentes, illæ verò tenues, acutæ, oblongæ, ac ſcabritie aliquali præditæ, illæ motus vi magis veloces confringantur, hæ verò ſegniores, terreo adhuc dum veſtiuntur pallio, illæ urinoſæ ac alcalicæ; hæ verò acidæ, ſtypticæ atque auſteræ evadunt. Ita ferè, ut, quò magis liberatæ fuerint à ſua terra, Salium volatilium ſuperbiant nomine, quò verò magis eidem immerſæ, auſteri acidique Salis gerant characterem.

§. IV.

Sub duplici autem Salium claſſe reliquorum militant ſpecies, utpote quæ vel ad urinoſa, vel acida, vel deniqve enixa referenda ſunt; volatilis autem hoc loco ſcrutabimur genium, ubi conſideraturi ſumus ejus figuram, motum ac magnitudinem, altero veluti oculo reſpicientes ad ejus fixationem ope acidorum, uſum denique & abuſum, ultimi verò ſcilicet enixi, generationem & differentiam.

§. V.

Motus igitur, cum omnium ac ſingulorum effectuum hujus ſit cauſa, pro vario autem ſubjecto, in qno hoſpitatur, ſeu

pro

pro varia ejusdem determinatione ac directione varium ſortiatur effectum; nulla verò præexiſtant Salia; quæ ſuum eſſe non recipiant ab elaſtico ætheris motu; hinc pro variis mixtorum contemperationibus, vel ſitu, nexu ac magnitudine partium mutata, varia exoriri Salium genera, evidens eſt. Sic quis vel haud ſemel animadvertit, corporum fermentationi obnoxiorum varia producta? imò quis non mirabitur, tot à ſe invicem diverſa ab eadem provenire cauſa, ab eadem ſcilicet ætheris actione? quam diverſam aſſeruero, ubi ad corporum fermenteſcibilium attendero vel ſitum, magnitudinem partium vel figuram: Illas enim ſine dubio particulas, quæ cæteris paribus ad motum ætheris ſuſcipiendum magis aptæ natæ ſunt, dum ejus elatere ac niſu hinc inde in corporum poris agitantur, neque ob detorſum ac irregularem nexum ac ſitum partium poros corporum liberius evadere poſſunt, dum miſcentur quaſſanturque, conteri, dividique variè neceſſe erat, ut quicquid terreum in ſuo fovent ſinu, propter anguſtos viarum ductus, deponant, atque ſic in libertatis ſtatum vindicatæ vel Salis volatilis, vel olei, vel ſpiritus nomine venire ſoleant; Ita cum inter pororum oblongorum latera comprimuntur, oblongam quoque vel acuminatam vel latam, ac ſcindentem nanciſcuntur ſuperficiem; aliæ enim tardiori, aliæ velociori per fermentationem motu franguntur, attenuanturque, ut magna terræ quantitate relicta, liberrimum aëris ſubeant domicilium; quare motum Salium volatilium velocisſimum, magnitudinem verò minimam eſſe oportet.

§. VI.

Velocioris proinde citatiorisque motus aliæ præ aliis aptæ ſunt particulæ, & quæ animale, vegetabile ac minerale conſtituunt regnum, cæteris paribus in uno magis volatiles, in altero fixiores exiſtunt. Animale regnum, quod artinet, ejus particulæ id conſtituentes magno velocique cientur motu, & non adeò arctè ac compactè ſibi cohærent, ac proinde magis dividi aptæ; maximam tum ſpirituum tùm Salium volatilium nobis ſuppeditant copiam, ex ſangvine enim & ſero, urina, carne, oſſibus, pilis ac ungvibus ſat magnam obtinemus quantitatem, ut

ſunt

ſunt, Spiritus urinæ, Sangvinis, CC. Eboris, capillorum &c. quæ urinoſorum ſeu alkalium nomine proſtant. Huic ſuccenturiatur regnum vegetabile, qvod amplisſimam pariter Salis volatilis largitur ſegetem, qui inprimis acqviritur ex herbis aromaticis, ut rore marino, ſpica, ſerpillo, mentha, majorana, ſemine erucæ &c. Tum deniqve minerale regnum, qvod Spiritus ac Salia quidem ſuppeditat, magis tamen fixos ac acidos, quàm volatiles, ob partium ſuarum terreſtreitatem ſibi adhuc conjunctam, & velociorem ætheris motum deficientem.

§. VII.

Hoſpitari verò Salia in terra, communi eorum matrice, variis pateſcit experimentis, ſi ad ejus depurationem ac volatiliſationem, ligationem ac præcipitationem adverterimus mentem. Hinc Salium volatilium animalium particulæ terreſtres, propter motus pernicitatem relictæ ſunt ſibi ac depoſitæ, quod patet in ſpirituum rectificatione ac Salium ſubtiliſatione; quò altius enim cucurbitæ collum & anguſtius, ac quò altius capitellum poſitum eſt, eò purior magisque penetrans obtinebitur ſpiritus ac ſal volatile. Hinc camphora, qvæ nil niſi ſal volatile oleoſum eſt, luculentum adfert teſtimonium terreſtreitatis ſuarum partium, qvod ſcilicet in fuliginem nigram ſublimatione converti poſſit. Sic ſpiritus Vitrioli & ſalis cum ſpiritu vini rectificato mixti deſtillati ad ſiccitatem, terreum aliquod magma relinqvunt; Oleo deniqve vitrioli & ſalis ſi aqvam affuderis communem plurimarum terrearum partium præcipitatio fit; quod ulterius confirmat ſalium geneſis, dum corpora anteà per ſolutionem ſale ſuo privata, ac aëri denuò expoſita, novo embryonantur Sale: Imo ex eo qvoqve pendere videtur qvod Spiritus acidi minerales præ reliqvis ſolvendi durisſima metalla, privilegio gaudeant, quod ſcilicet rigida ac magis acuta ſint eorum ſpicula, quæ ſub majori materiæ qvantitate ac mole majoris motus ac impetus capacia ſunt, irruendi in corporum poros, ad particulas dirimendas, ut eas ſecum, deſtruendo eorum nexum, auferant, ſuô in ſinu abſcondant, oculisqve ſubducant.

§. VIII.

Salis Volatis naturam & eſſentiam conſtituunt partes ſubtilisſimæ, ac qvarum latera ramulis ac eminentiis hinc inde conſpicua ſunt, qvæqve vel ab ætheris vel ignis motu facillimè abeunt in auras; Salia verò acida fixioris cum ſint indolis, nec aëris, nec ætheris motui facilè obſeqventes, diverſa partium diſpoſitione, ac majori planè mole præ illis gaudebunt: rigida enim acidorum ſpicula lateribus ſolidis ac planis conſtant, ac horum ſoliditas à terræ continuitate, rigiditas verò à partium, ſibi arctius cohærentium nexu, hinc minoribus ſtipata ſunt poris; unde cum corpus qvò plus continet materiæ ſub ſua mole, eò ineptius ad motum exiſtit; cùm enim à motus ac ignis vehementia alkalinorum particulæ multùm imminutæ, abreptæ ac disſipatæ ſint, majorum pororum hiatu, reliquorum corporum actioni expoſita erunt magis; qvare hac ratione ob pororum copiam ac magnitudinem ætheris activitati magis ſubjacent, qvàm Salia illa acida, rigida, magisqve immobilia, ut pro pororum ac partium convenientia, ſalia potius acida commodum in alkalinis inveniant hoſpitium; eminentiæ enim ac ramuli Salium urinoſorum cum ceu vaginulæ acidorum cuſpides abſcondant, hiſce combinatæ ab eorum detinentur compedibus, atqve fixantur; unde tertium aliqvod Sal, ſeu neutrum, tùm effectu, tum partium diſpoſitione ab utroqve diverſum exurgit.

§. IX.

Veluti autem Salia fixa æqvè ac volatilia, ſoluta in fluido, motum tùm hujus, tùm ætheris perennem ſeqvuntur; Ita ex adverſo mutantes viciniam, niſi in qvantum vorticoſo ætheris motu tranſeunte, partes nonnullæ abraduntur hinc inde tremulo motu, libero inferuntur aëri; unde qvoq; fixatio atqve unio ſalis volatilis cum corporibus ſiccis haud ita abſoluta eventura eſt: combinantur eqvidem ſicca, Alkali & Acidum ſub pulverum forma; aſt ſuperficiaria ſaltem cuſpidum acidi ab alkalinis receptio erit; cùm enim Salinæ urinoſæ partes ſub pulverum forma accuratisſimè licet mixtæ tot numero poros ſibi reſpondentes non offendant, quod reqviruntur ad cuſpidum ſuarum receptionem,

neqve

neqve medio ſeu vehiculo conſtent, qvod in pororum intimos eas inferat receſſus: eorum qvoqve unio non adeò arcta erit. Humido autem donata utraqve Salia, utriusqve verſando partes atqve in omne convertendo latus, intimiorem ac pleniorem ſubeunt combinationem: Inter Salia autem volatilia cùm qvoad particularum formam ac magnitudinem, haud magna intercedat diſcrepantia ac propterea in effectu eadem ferè ſint, oleis nimirum vel terra ſua maximam partem orbata, in qvibus tamen fundari eorum differentiam ſuperius monuimus; ita volatilia Salia alium atqve alium ſuæ operationis induent modum, prout cum his vel illis ſalibus fixis, acidis, magis vel minus à terra ſua liberatis inierint conſortium; ſit combinata cum tartaro, vel ſucco citri, nitro &c. inſignem aperientem vim in morbis hypochondriorum, primarum viarum, ac meſenterii adipiſcuntur. Unita verò cum ſpiritu vel ſale vitrioli, aluminis, adſtringentem acqvirunt efficaciam; nimirum qvemadmodum omnia Salia tùm eſſentialia inprimis in eo ſpecificam ſibi vendicant vim, quod terra ſua ac cæterarum partium textura, cum qva in plantarum tubulis mediante motu combinata fuerunt, integra adhuc gaudeant; Ita Salia mineralis claſſis pro matricis ſuæ diverſitate, cùm hac illave terra mixta, alium ab alio ſortiuntur effectum, ut proinde Salium volatilium operandi modus in ſtatu neutro exiſtentium hujus terræ modificationi primas meritò deferat.

§. X.

Liberari verò Salia volatilia è fixorum carceribus poſſe, familiare valdè eſt; qvando tartarus crudus in motum cum Sale ſuo fixo actus ſpiritum fundit alkalinum volatilem; Sic ſal tartari, aqvæ pluviali immiſſum, inſtituta putrefactione in vaſe qvercino materiam ad fundum demittit, qvæ deſtillata Spiritum volatilem alkalinum fundit: ita fixatum Sal volatile, CC. vel viperarum, quem modum fixandi ſalis viperarum volatilis obſervat *Tachenius*, additione tartari fixi Salis, liberari à Spiritu acido poteſt, atqve in libertatis ſtatum denuò vindicari.

§. XI.

Salia volatilia Sangvini infuſa colorem rubicandum pariunt,

 quo-

quoniam ratione minimarum ſpecularium ſuperficierum copioſius radios reflectunt, & quod expanſivo ætheris motu, removendo Sangvinis partes ab invicem, circa axem ſuum eos velocius rotent, ſuaque expanſione liberiorem radiis concedant tranſitum; ſecus faciunt Salia acida, quæ ob terreas rigidas partes, tum lac, tùm ſangvinem in motu ſuo ſiſtendo vorticoſum ætheris præpediunt tranſitum, dum ceu pali eorum globulis infixa, eandem partes ſervare vicinam efficiunt. Certam verò ac proportionatam particularum magnitudinem ac figuram inter corpora miſcenda intercedere, qvam tamen minima variet, circumſtantia evidens eſt; v. g. ubi miſcetur urinoſus Spiritus, vel Salis ammoniaci, vel CC. vel eboris, obſervatur viridis color; rubor verò, ſi iisdem admiſcueris Spiritum acidum, vel acetum ſtillatitium, cœruleis floribus vegetibilium, vel rubicundis aut illorum ſolutionibus.

§. XII.

Oſtenſa Salis volatilis generatione atque illud depurandi, fixandi atque in volatilitatis ſtatum reſtituendi methodo, devolvor nunc ad ejusdem uſum atque abuſum, viſurus, quæ commoda vel incommoda ſibi ab eodem promittat medentum prudentia. Verè autem nec minus graviter olim pronunciavit Divinus Cous, ineſſe nimirum noſtro Sangvini amarum, ſalſum, dulce, acidum & ſexcenta corpuſculorum genera, quæ quamdiu mixta ſunt, hominem non lædunt, ſecreta autem & ſeorſim poſita maximum ejusdem oeconomiæ afferre damnum: ita nec abs re, illæſam & vegetam, ubi dixerimus animalis Oeconomiam, maſſæ ſangvineæ corpuſcula optimo ac ſymmetrico ferri debent motu. Unica itaque œconomiæ ſalus petenda exinde eſt, quod ſangvis bene temperatus ac mixtus ſit, & ſalinæ ejus partes cum amaris, hæ cum acidis atque dulcibus, & tantum non magnitudine, figura, ſitu ac motu infinitis ſibi ex amuſſi reſpondendeant, at uniformi & inoffenſo pede tubulorum tranſeant canaliculos atqve mæandros, ſic ut ſecernendorum aut retinendorum debita à colatoriis vaſis fiat vel ſecretio vel retentio, ac obſervante

vante *SanCtorio à SanCtorio* pro aſſumtorum copia vel paucitate, corporum ſecernendorum augeatur vel minuatur numerus; qvapropter labefactatam eam conceperis, ubi qvædam ſangvinis elementa ſeu partes, vel motus celeritate, vel tarditate ab aliis conſpicuæ fiunt, qvæqve unico nexu ſociatæ, ſimul minutisſimorum canaliculos tranſire aptæ erant, reſolutæ hærent ſicqve obſtructionum multiplicium fœcundæ exiſtunt genetrices.

§. XIII.

Duplici eqvidem conſtare M. S. noſtram partium genere, ſenſuum teſtimonio edocti credimus, fluidis nempe ac ſolidis; qvemadmodum enim niſi aqveis flexibilibus ac ramoſis ſangvinis partibus rigidæ ſalinæ activiores implicitæ eſſent, propter motum inteſtinum, ſangvinis elementa intime conjungentem tunc deficientem, vappeſcentia iners oriretur: è contra ſi rigidæ etiam non laterent ſub involucro aqvearum & ramoſarum ob prædominium & facilem irritationem, deſciſſionem partium conciliarent, uti id patet in cacochymicis ſcorbuticis & illorum ſymptomatib⁹. Uti itaq; in juſta temperie, ac proportione elementorum ſangvinis, magnitudine, figura ac ſitu diverſisſimorum illorumq; decenti unione ac motu, ſanitas conſiſtit: ſic in labefactata hac proportione ac unione morbus verſatur. Salvam itaqve ac integram qvivis medentum hanc temperiem reſtituere medicamentis annitatur. Qvod ſi itaqve aqveæ vel terreæ & mucidæ Sangvinis partes prædominantur; cum inertes ſunt, ac vappidæ omniumq; morborum chronicorum præbent cauſam, ſalia volatilia uſum habent optimum.

XIV.

Sic humidi æqve ac ætheris elaſtico motu actuatæ limphæ gaſtricæ Salinæ volatiles partes, impetumqve exerentes ſuum in ciborum ſolida, ea disnectunt, oleoſarumqve partium vincula recludentes in lactiformem eas redigunt conſiſtentiam, qvæ motu periſtaltico è ventriculo expulſa, blando ac molli rore maſſam ſangvineam perfundit; qvemadmodùm autem Sale volatili privus liqvor gaſtricus, in liquamen putridum ac chylum vappeſcentem reſolvit eſculenta ac potulenta, qvæ labe

 ſua

ſua ventriculum & inteſtina inficiunt; nihilominus tamen qvod rore microcoſmi combinatum volatile Sal, optimum in primis viis producet effectum, ſi à viſciditate & amurca acida liberum, ciborum comminuit particulas; Ita primis viis ab acido viſcido obſeſſis, multiplicibusqve infarctis obſtructionibus, ſiniſtrum iisdem minatur eventum, ſi per ſe & in ſuam libertatem vindicatum Ventriculo propinetur; præterqvam enim qvod motu ſuo nimio notante *Sylvio* ingentium materiæ viſcidæ bullarum author exiſtat, unde præcordiorum anxietates, palpitationes cordis, diſtenſio imi ventris, difficilis reſpiratio, conſeqvuntur, obſtructiones potius augebit, qvàm auferet, dum agitando materiæ viſcidæ partes in tubulorum imos receſſus, vi eas adiget, ubi pertinacius hærentes, difficilius curantur. Sic oppleto humoribus acribus acidis ventriculo, qvod in cardialgia, bulimia, malo hypochondriaco obtinet, ſalia volatilia exhibita cum acidis efferveſcentiam ineuntes, dolores potius augent, qvàm ſedant; atqve in ſimilibus caſibus vix exhibendum volatile ſal, ſi non cum oleoſis imprægnatum particulis, qvæ involvendo acidorum ſpicula & motum volatilium ſuo complexu remorando aliqva ratione nimiam ejus ſufflaminant actionem, blandiusqve ſuum exeqvuntur officium. Uti id manifeſte vidimus, quando acidus Spiritus maritatur cum Spiritu volatili ſalino oleoſo, ubi lenis motus conſpicitur ſecus fit, ſi Spiritus volatilis ab oleo vel Sulphuris particulis liberatus ſit.

§. XV.

Sicuti verò dictis in caſibus, ac ubi primæ viæ humoribus ſcatent acribus ac fixis, exhibendum vix eſt Sal volatile, ita ubi liberæ ab ejusmodi exiſtunt impuritatibus, lympham egregie corrigunt gaſtricam, balſamicoqve irrorant Sale; unde non ſolum in primis viis, verùm etiam in morbis à pituita viſcida oriundis, ut in apoplexia pituitoſa, paralyſi, vertigine, cephalalgia, egregiè ſe ſiſtunt, ſufficienti irrorata humido, cum enim anguſtisſimos ſubeant cerebri tubulos, pituitam ibi hærentem ac prædictorum morborum cauſam, diſcutiunt, atqve motui reſtituunt ſuo, qvale exemplum referunt Spiritus Salis ammoniaci, naribus

bus ſaltem applicati *E. N. C. dec. II. Ann. 8. pag. 87.* Interius verò ne nimia doſi exhibeantur cavendum, ſed maritanda potius cum fixioribus, qvod enim motus ſui velocitate humidum Sangvinis nimis per ſudores ac urinas disſipent atqve diſcutiant, nimioqve motu craſſas, viſcidas agitando partes, vertigines, apoplexias paralyſes producunt potius, qvàm curant, qvod nimio motu agitatæ crasſiores particulæ arctius tubulorum impingantur anguſtiis.

§. XVI.

Febrium eſſentia cum non tàm in circulatione Sangvinis aucta, atque in præternaturali ejusdem calore quærenda ſit, utpote quod febrium potius conſequens eſt, & ſymptoma jure dicitur; verùm potius tardiori motui Sangvinis per minima vaſa ſuum debeat ortum, demonſtrante id ἀκριβῶς excellentisſimo D. *Bontekoe*, in pereleganti tractatu, quem poſteritati reliquit, *de Febribus*, ea omnia convenient, quæ motum ejus imminutum ac tardum reſuſcitant, obſtructionesque tollunt, ac in minimis tubulis ſubſiſtentes humores fluori ſuo reſtituunt, dummodò vacuo paroxyſmorum tempore exhibeantur; præprimis autem ubi malignitatis ſub herba latitat ſuſpicio, convenient Salia volatilia ſimplicia vel oleoſa, ut Spiritus Salis ammoniaci, CC. eboris, viperarum, tartari, ſuccini, liquor CC. ſuccinatus &c. Spiritus bezoardicus, Spiritus vini camphoratus, Sal volatile oleoſum & ſimilia, combinata cum alexipharmacis fixioribus; ſicuti enim minutisſimos tubulos illa mox ſubeunt, & ab obſtructionibus expediunt, ita hæc fixiora conſtantius agendo, iteratis inſultibus hoſtem ſubjugant.

§. XVII.

Scorbutus familiare regionibus ſeptentrionalibus malum conſiſtit in ſangvine & ſero rancido, acido, vel viſcido acido ſalſo, quæ in vaſorum extremitatibus ſtagnantia non minus in fluidas ſangvinis & ſeri particulas, qvam in partium ſolidarum ſtamina ſuam exercent tyrannidem: rigida enim, auſtera & terrea ſcorbuticorum Salia, cum, ſi qvid volatilis Salis adhuc dum

in

in M. S. reperibile, compedes eidem veluti injiciendo balſamico ſuo Sale eandem privant & exuunt, unde multiplicium in vaſis capillaribus minimis obſtructionum, ſeri atqve ſangvinis, hinc inſtagnantium unica petenda origo, qvod confirmant macularum ſcorbuticarum ob immobilitatem partium variæ apparitiones, mox quippe albæ, rubræ, lividæ pro diverſa Salium obſtructiones cauſantium miſcela; Salia dicta acida, ſi ab ætheris motu actuata, vel ob ſeri acidi copioſiorem affluxum arrodant ſuis extremitatib⁹ ſcindentibus ſolidorum vaſa, erodendo ac diſcerpendo ulcerum ſcorbuticorum cauſa exiſtunt, quæ in glanduloſis corporis partibus præprimis ſuas ludunt tragœdias, uti ſubaxillaribus, parotydibus, maxillaribus &c. Conveniunt verò magis huic malo extirpando antiſcorbutica amara, & omnia, quæ blandum oleoſum volatile Sal, cum reſinoſis elaſticis particulis in receſſu fovent, uti ſunt ligna & radices ligneſcentes, ut eſſentia ligni ſancti, gvajacum, ſantalum rubrum, ſaſſafras, radix chinæ, ſarſæ parillæ vel in decocto exhibita, cum eſſentia naſturtii aquatici, beccabungæ &c. Salia volatilia, quod hic ſpectat, eò quod ſe conjungendo cum Salibus acidis ac fermentationem excitando magni uſus non ſunt, dum enim ſcorbutica irritant Salia, acutis extremitatibus verſus vaſorum latera acta, rodunt & tantum non corrodunt eadem, unde hæmorrhagiæ, cruentationes gingivarum, ob vaſorum ruptionem cauſantur.

§. XVIII.

A ſcorbuto ceu fœcundisſimo morborum parente, oritur denique *cachexia*, omnes enim corporis partes fluidæ cùm refertisſimæ ſint partibus terreis atque acido-auſteris, neque volatilium Salium abundent copia, ac proinde orgaſtico lympha motu deſtituantur, earum ſubſidentia preſſo ſequatur pede neceſſe eſt, quod enim nutrimentum toti corpori impertit, volatile oleoſum ac reſinoſum ſal, ob particulas terreas fixas ligatum, minus ſuo præerit officio, unde contabeſcentia artuum, pallor faciei atque Arthritis ſcorbutica, atrociſſimis ſtipata doloribus: quæ enim humoribus circulum libere permittere debebant vaſa, à viſcidis, tenacibus atque ramoſis particulis obſitæ & obſtructæ,

obicem

obicem eidem ponendo, ſecretionum excretionumque introducunt ſufflaminationem omnimodam; Demonſtratum autem dedimus, ab illis œconomiæ animalis legibus, ſalutem hujus ſolam pendere: Chylum namque craſſum, viſcidum atq; auſterum cum pro cauſa agnoſcat cachexia, ac qualis chylus, talis ſangvis, qvalis ſangvis, talis lympha, & talis deniqve ſequeſtretur Spiritus, hinc errores in ſex rebus non naturalibus commisſi, amplas huic malo pandunt fores. Qvare qvo malo huic occurramus, commendamus martialia, amara, evacuantia, aperientia, incidentia, eaque fixa potius potius, quàm volatilia Salia, niſi cum oleoſis maritata particulis, ut v. g. omnia ligna & radices in præced. §. commendata, Spiritus qnoque horum, ut Spiritus ligni ſancti, ſaſſafras, eſſentiam caſtorei, abſinthii, aloës, cinnabarina quoq;, antimonialia, martialia, circa ultimorum tamen uſum notandum, quod parcè exhibenda ſint, producunt enim atoniam viſcerum atque ob partium rigiditatem, membranarum conſtantioribus poris impacti, inflammationes & pertinacisſimas obſtructiones pariunt. Salia autem volatilia forma ſicca exhibenda, hoc in morbo vix ſvademus, ob defectum ſufficientis ſeri, ceu horum menſtrui; licet enim flexilioribus adhuc lympha craſſior gaudeat partibus, quæ præ reliquis, ſalibus ſeſe aſſociandi privilegio gaudent, viſcidum relinquentes magma, obſtructiones augent, ac paralyticam membrorum inducunt diſpoſitionem, vel etiam calorem p. n. hecticum excitant in corporibus impuris.

§. XIX.

In *Syncope* poſt palpitationem cordis, quod humores totum corpus ex tardiori eorum motu veluti gravitent, utile eſt ſal volatile, præprimis oleoſum, quod ratione particularum ſalinarum volatilium motum humorum reſtituit, ac oleo ſuo blando, acidorum ſpicula, unde ſpaſmus cordis pendet, veluti involvit, ut irritatio verſus cordis muſculoſas fibras non adeò vehemens ſit, ac ratione olei optimam partiũ miſcelam, ſalis verò exaltationem, lymphæ viſcidioris attenuationẽ procurat, ut ſunt tinctura caryophyllorum, macis, croci, caſtorei, cinamomi, ſpiritus ſalis ammoniaci, vel ſuccinatus, vel oleoſus, ſpiritus ſalviæ oleoſus, majoranæ &c.

Sic in *aſthmate* flatulento, ubi pulmonum cellulæ, viſcidis refertæ ſunt bullis, egregia ſe præſtant ſalia volatilia, forma fluida exhibita, ut ſpiritus ſangvinis humani, CC. combinata cum balſamicis oleoſis ſulphureis. In *menſium ſuppreſſo fluxu* tanquam morborum muliebrium largisſimo fonte, atque ſymptomatum ſyndrome, ut ſunt pedum gravitas, difficilis ingreſſus, anorexia, anhelitus difficilis, dolor capitis, atque totius laſſitudo, tartarea, martiata, cum volatilibus humectantibus combinata fluxilitatem ſeri reſtituunt, ac turgeſcentiam ejus augendo lentorem corrigunt; hinc verò in *nimio fluxu* eorum, quod orgaſmum humorum augent, exhibenda non ſunt ſalia volatilia, tàm ſicca, quàm fluida forma.

§. XX.

Phthiſicis denique atque hecticis, ac quorum ſangvinis ſolida, blando indigent humidi rore, quod ſalium cuſpides verſus vaſorum latera vehementius urgeant, quodve humidum abſumendo, crasſiores relinquant particulas, ita ut balſamicum ſangvinis rorem vel deſtruant, ac ſuarnm cuſpidum acredine incidant atque reſolvant, unde ſudorum colliquativorum atque phlogoſium vagarum origo obſervatur, quibus potius blandè humectantibus, & mediæ naturæ ſalibus occurrendum eſt. Sic *diabetes*, quæ nihil aliud eſt, quàm ſeri à ſangvine fuſio, atque per urinarias vias cita nimis excretio, orta ab acredine, hinc præpoſtere eandem curant, qui ſalibus volatilibus ejus aggrediantur curam.

§. XXI.

Summam particularum teneritudinem cum nactæ ſint ſalium volatilium partes, ac proinde ad infinitos vaſorum anfractus atque mæandros ſeſe facilè accommodent, præ cæteris, morborum cauſis, quorum obſtructiones in imis vaſorum latitant recesſibus, auferendis, aptæ natæ ſunt; Epilepticorum tenue ac acre ſerum, cum vaſorum anfractus facilè ſubeat, ſuisque ſpumoſis expanſionibus nervorum latera premendo ac pungendo, copioſiorem cauſetur ſpirituum in fluxum, ut hinc inde concuſſa, fibrarum motricium filamenta diverſas in partes

trahant,

trahant, atque ſic concuſſorios muſculorum producant motus, quo facilius expedies, quam tenuisſimis ſalium volatilium particulis, quæ incidendo tenue viſcidum ſerum, ac frangendo acrium Salium acuminata latera, motum tàm ſeri quàm ſpiritum animalium effrænem demulcent? maritata verò cum balſamicis oleoſis particulis, non ſolùm ſua elaſticitate disjicient viſciditatem humorum, verùm inſuper nervorum latera oblinendo ſalia acria inviſcant, atque ramorum ſuorum flexilitate obducunt, ut proinde optimus eventus ſperandus ſit à ſpiritibus tàm ſimplicibus, quàm oleoſis, v. g. ſangvinis humani, urinæ, tartari, CC. cum ſale volatili, & oleo fœtido ſpiritus tartari volatilis in M. B. conjunctis; ſal viperarum volatile, liquor CC. ſuccinatus, eſſentificatus, eſſentia antepileptica, è caſtoreo, ſale volatili ſuccini, CC. cranii humani, cum ſpiritu ſalis armoniaci confecta; omnia denique quæ volatilem reſinam in ſuo ſinu fovent, ut eſſentia gvajaci, ſalſæ parillæ &c. & eorum ſpiritus; vel roſmarini, ſpicæ, liliorum convallium, quæ ſingula vi temperandi acre ſerum, atque disſipandi tenues viſcidas particulas, inſigni pollent.

§. XXII.

Vertigo, cum nihil aliud ſit, quàm ſpirituum animalium motus in circulum actus, vel quod vaſa comprimantur à nimia ſeri viſcidi & ſangvinis copia, vel quod nervorum tubuli, actu à materia pituitoſa obſtruantur, à quo ſpirituum impedito influxu collabaſcant membra, hominesque quaſi in gyrum acti, ad caſum proclives ſint: quantum autem ad productionem hujus mali conferant evacuationes conſvetæ ſuppreſſæ, omni die conqueruntur, hæmorrhoidum, menſium, lochiorum, ac denique urinæ ſuppreſſione laborantes. Veluti enim à ſolo impetuoſiori ſangvinis motu, vaſa diſtenduntur, ac anguſtatio tubulorum & compreſſio fit; Ita dùm arteriæ ab humoribus ſecernendis ultra ſphæram ſuam tenduntur, ſpatium, quod ultra debitam ſuam tenſionem occuparunt, tubulis minus reſiſtentibus, auferunt, unde ſpiritus verſus tubulorum angulos rectà impulſi, circulum deſcribunt ob denegatum tranſitum. Dictæ autem evacuationes cum plerumque oboriantur ab obſtructione organorum excretioni ſer-

 vien-

vientium, hinc quis non videt, ſalium volatilium, tàm in vertigine idiopathica, quàm ſymptomatica, manifeſtum eſſe uſum.

§. XXIII.

Quod vicibus alternis ægrum afficit, id equidem œconomiæ animalis ſalutiferum reputandum haud eſſe, coma ſomnolentum, ac vigil manifeſtè oſtendunt, qui enim aſſerente Hippocrate, *ſeptimo moriuntur die*, iis ſiniſtri quid portendere ſomnum & vigilias, naturales alias œconomiæ viciſſitudines, oportet: ubi enim duplex morborum ſubeſt cauſa, ſibi oppoſita, difficillimam hariolari curam quid impedit? ſic ubi pituita obſidentur tubuloſi cerebri ductus, ac effræni motu efferuntur ſalini nimis ſpiritus, ſufficienti privati humido; nonne anxius hærebis, ac ubi te convertas, neſcius, cuique opituleris? Salia enim vel ſpiritus volatiles in ſeporoſis alias convenientes affectibus, ſi exhibueris, minorem habebis rationem, animæ ac corporis vinculi, ſpirituum ſcil. animalium, utrique igitur ſatisfiet indicationi, blanda volatilia oleoſa ſalia, ſi combinaveris cum humectantibus roridis partibus, ut incidas ſimul, atque demulceas.

§. XXIV.

Iis vero, quorum vaſa ob nimiam ſangvinis copiam, ultra ſphæram ſuam diſtenta ſunt, accedente inſigni ſangvinis & humorum orgaſmo, ſalium volatilium vix ſvaſero uſum, niſi poſt aliqvalem detractionem ſangvinis, vel depletionem; cum enim, ob impeditum ab obſtructionibus ſangvinis circulum, ſecretiones debitis haud abſolvantur legibus; ſed potius in ſangvinem ipſa redundet humorum copia, qvid ſecus inde Tibi promiſeris, quàm ob compreſſionem & ruptionem vaſorum, Apoplexias ſangvineas, hæmorrhagias, Lypothimias, ac præcordiorum anxietates? nimirum cùm ſangvinis circulatio abſolvatur alterno cordis motu, ſyſtole ſcil. atque diaſtole, hujus receptione, illius verò expulſione, confundi eum ex diſtenſione, ac repletione vaſorum nimia, liquet; unde ſangvinis ſubſiſtentia, ſpaſmus cordis &c. Quemadmodum autem Venæ ſectio hiſce in caſibus ſalutare exiſtit remedium, ſiquidem ſangvinis imminutus motus, hoc ipſo citatior fit, quod patet ex pulſu vegetiori,

trans-

tranſpiratio per conſequens erit liberior; unde obſtructionum inflammatoriarum reſolutio atqve diſcuſſio; Ita volatilia ſalia illâ neglecta, plethoricis exhibenda non ſunt, eo quod humorum orgaſmum augendo, vaſa magis diſtendant, & obſtructiones inflammatorias augeant, vaſorum extremitates magis ſtringendo & anguſtando, unde ſalium acrium à vaſorum lateribus arctior complexus, atque pertinacior hæſio; Peccare verò ſangvinem quantitate in plethora, menſium, hæmorrhoidum, ſæpenumero per nares, & *Excellent. D. Pechlino teſte, in obſervat. 38. p. 88. Libr. 1. menſium in vertice eruptio, indicat; vid. Magnif. Dn. Præſidis, Fautoris ac Promotoris mei magni, Tract. quem inſcripſit de Viſcidi & acidi inſufficientia &c. cap. XII. p. 67. & 68. item cap. V. ubi obſervationem C. C. vol. exhibet, in perilluſtri viro plethorico.*

§. XXV.

Scabies cum nihil aliud ſit, quàm obſtructio glandularum ſubcutanearum, à ſalibus acribus corroſivis facta, ſolventibus ac deſtruentibus partium ſolidarum nexum; hinc præpoſterè ejus aggrediuntur curam, qui ſalibus volatilibus morbum hunc extirpare ſibi præſumunt; qui enim anodynis, abſorbentibus, ac blandè temperantibus ſubigi amat affectus; eundem neutiquam vel ſudoriferis acrioribus domabis; præterquam enim, quod ſalia volatilia acredinem humorum acuant, majorem ipſis conciliando motum, copioſiores ſalis acris obſtructiones in glandulis cauſantur, quia ſalium acrium cuſpides rigidiores anguſtisſimis capillarium ductibus, tàm veloci pede ſeſe expedire neſcientes, hærendo, arctius iisdem impinguntur; quod pari ratione obtinet in variolis & morbillis, qui majores tantum ſcabiei ſunt gradus; omnibus verò hîc abuti acribus volatilibus teſtis eſt *Celeberrimus Ammannus in Medicina Critica; ubi Medicum tribus infantibus ex variolis laborantibus, propinaſſe ſpiritum C. C. ſingulos verò morte occubuiſſe, meminit*; quod omnia, quæ motus ſui pernicitate humorum augent impetum, inflammationes quoque augeant. Unde *Clariſſ. D. Sydenham. Tract. de variolis* calorem lecti intempeſtivum diſſvadet; Imò *incomparabili Virorum pari, Dolæo ac Waldſchmidio*, ægris ſuis nonniſi tenue integumenti

 genus

genus (Matraße) ſvadentibus, blandumque diaphoreticorum commendantibus uſum; Approbat quoque *Pechlinus* eorum conamina, *qui moderato calore naturæ velificantes, ſolis hordeatis, ſcorzoneræ & CC. decoctis, ægrum ſuſtentant, lentisq; & ſecuris ſudorificis id efficiunt, ne viſcoſæ oleoſæ particulæ, neceſſarium acrimoniæ delinimentum, corpore evaporatæ, puris facturam deſtituant; Obſ. XV. p. 236. lib. II.* Salinæ enim volatiles partes confligendo cum acribus obſtructionem cauſantibus, magis commovendo ſeſe, in nervorum filamenta incurrentes, altiusque impactæ, tum pruritum, tum dolores augent; quare potius externis hic ſuccurramus ungventis blandis, additis abſtergentibus ac abſorbentibus. *vid. Magnif. Dn. Præſidis, Fautoris ſummè venerandi, obſ. ſalium volatilium puſtulas excitantium, degenerantes in ſcabiem; in Tr. ſuperius allegato.*

§. XXVI.

Quod febrium paroxyſmi alii aliis tardiores velocioresque ſuccedant, id vel maximè à materiæ febrilis, vel fixitate, vel mobilitate deduxeris, qui enim *teſte Olig. Jacobæo in Act. Haffnienſ.* ſangvis antea compactus & nigricans, poſt exhibitum volatile ſal floridus evaſit, ita ut motus ſui impetu ruptionem vaſorum, & hæmorrhagias, cordisq; palpitationes produxerit; & qui *notante Möllenbröckio in Tr. de ſcorz. turioſ.* juveni febricitanti anxietates præcordiorum cauſavit, ob ſalis volatilis orgaſticam expanſionem; isne paroxyſmorum ſuorum tempora citius explebit & reduplicabit, ſale volatili exhibito? nempe ſalis volatilis motu pernici impulſus febrilis ſangvis, ubi ſtationum ſuarum tempora incipit, rarefactus, non tam facile ſubſiſtet, ſed citius deſpumaſcens, paroxyſmos preſſo pede ſibi habebit inſequentes, ita ut ejus duplicetur adventus; *obſervante id ex Galeno, Clariſſ. Anglo, D. Sydenham, quando c. V. de febribus intermitt. p. 116. inquit, quod calidiora citius exhibita, vel morbum duplicent, vel in febrem continuam permutent.* Hydropicorum verò atque Cachecticorum ſerum, acribus ſalinis abundare particulis, viſcerum eroſiones, ſphacelationes, hæmorrhagiæ, & anxietates præcordiales teſtantur, atque hi abutuntur potius ſalibus volatilibus, quàm legitimum inde expectent uſum.

§. XXVII.

§. XXVII.

Quantis autem mutationibus habitus noſtri corporis, cœli vel inclementiori adſpectu, vel tempeſtatum mutationibus, obnoxius ſit, id omni die docet fragilis humanæ ſortis conditio; mirum nempe eſt, cujus natura in partium quiete abſolvitur, ſuæ naturæ oppoſitum edere effectum, poſtularum aduſtionis analogam ſcil. productionem *vid. D. Riedlini fil. Linear. Med. Menſ. Febr. annum II. obſ. IV. p. 58.* Frigus autem hybernum cum humorum noſtri corporis coagulum inducat, in vegeto verò illorum motu, hujus qvoqve conſiſtat vigor atqve ſanitas; ideo ſalis volatilis uſus, hyeme potius convenit, qvàm fervidis radiorum exæſtuationibus; ſicuti enim brumali tempore, pori cutis aëris externi frigore ac pondere conſtipantur, unde tranſpiratione imminuta, febres oriuntur; ita æſtivo calore nimium aperti, tranſpiratione aucta, virium dejectio, ac appetitus proſtratus; ut inde luculentior pateat ſalis volatilis abuſus. Eo verò tempore, qvo humorum blandior eſt motus, atque ad ſtaſin veluti inclinatio, ut temporibus imprimis nocturnis, ubi motus humorum ſegnior, in ſenibus pituitoſis, craſſum habentibus ſangvinem & defluxionibus catharralibus obnoxiis, conveniunt optimo jure, ſalia volatilia, refracta & imprægnata oleoſo volatili à ſcr. ſem. ad drach. ſem. nimia autem exhibita doſi humorū tollunt æqvilibrium, atq; noctes faciunt inſomnes, ſenibus enim deeſt ſalis volatilis debita quantitas, unde obſtructionum multiplicitas, maraſmus, lapſus virium, hebetudo ſenſuum, hiſce verò ſubveniunt, qvæ blando volatili balſamo circulum ſangvinis promovent. In *Arthritide autem vaga*, cautisſimè adhibenda ſunt ſalia volatilia; eo quod peccantes acres ſales, nimia ſui motus velocitate membranarum impingant poris, unde ortum ducunt inflammationes & febres; qvare refracta cum blandis oleoſis temperantibus, reſinoſis exhibenda.

§. XXVIII.

Modum utendi ſalibus volatilibus, quod attinet, qvo ſcil. vehiculo eadem exhibere magis conveniat; item, an melius ſit ante cibum, vel poſt eum, iisdem frui; facilè patebit, ſi ad cu-

jusqve

usq; vehiculi conſtitutionem attenderimus, qvi enim vino rhenano atque francico eadem exhibent, ſperato effectu omninò excidunt, ob eorum quippe aciditatem & terreſtreitatem, conflictum, & conſortium cum dictis acidis ineuntes, obtunduntur, atque in ſalis neutri conditionem abeunt, unde effectu qvoqve diverſa erunt. Simpliciori igitur exhibeantur vehiculo, ut potione Theè, vel Caffeè, vel oleoſo ſpirituoſo combinentur fluido, ut vino Hiſpanico, quod cum hujus oleoſis particulis ſeſe conjungendo, non tam citò per tranſpirationem in auras abeant, ſua operandi vehementia aliqva ratione refracta. Qvod ad alterum, cum vigore ac activitate inſtruat ſal volatile liqvorem gaſtricum, atqve ſolutum in ejus fluido, intimè cum eodem miſceatur, dimidiâ circiter horâ ante paſtum ſcrup. ſem. adſumi poterit; in ſuperioribus enim demonſtravimus optimam chylificationem pendere à ſufficienti ſalis volatilis copia, qvâ fœtum eſt menſtruum gaſtricum; à paſtu verò fœcum atqve reliqviarum terreſtrium partes nimis commovent, impellendo easdem anguſtis primarum viarum poris ac tubulis, unde potius nocent, qvàm proſunt.

§. XXIX.

Acidum, viſcidum, amarum, ſalſum, ſecreta, plurimorum qvidem morborum ſunt cauſa; omnem tamen ea abſolvere paginam, atqve in recenſendis morborum cauſis, ſola ſufficere, qvi demonſtraverit, ei phyllida decernimus; partes enim acres ſalinæ, cum à reliquorum contextu liberæ exiſtunt, fœcundam morborum largiuntur meſſem, unde enim qvæſo morborum acutorum, omniumqve ſui temporum brevem durationem commodius deduxeris, niſi à ſale volatili acri; qvod enim ſangvis dilutus ac floridus, alius verò luteus obſervatus fuerit in peſte confectis, *notante Diemerbrœckio in Libro de Peſte, & Carolo de la Font in Tr. de veneno peſtilenti*, qvid aliud indicat, qvàm ſalis cujusdam volatilis effectum; cum è contra ab acidis coagulatus, grumoſus ſpectetur, ac ater; ſi enim liqvori, in qvo ſal acre volatile ſolutum fuerit, venæ alicujus animalis immiſeris, citius animal emori, & eodem colore, ſangvinem imbuere, qvàm ſi acidum adhibueris qvo ingeſte, id loqvuntur *Acta, Phil. Anglicana*; unde manife-

niſeſtè fluit ſalium volatiliū abuſus, ſi iisdem in copia temet ingurgitaveris; præterquam enim, quod ſangvinem debito fluidiorem reddant, partium tollunt harmoniam, atque æqvabilem motum; unde rurſus ſcopus ſalis volatilis patet præſervatorius, qvi non niſi in morbis à viſcido oriunds obtinebit, & in illis, qui ſeri ac phlegmatis vappidi, abundant copia.

§. XXX.

Quemadmodum autem ſalia volatilia, cum ipſis martialibus, aut acidulis martialibus exhibenda haud ſunt; quod majori motus vehementia prædita, horum rigidas terreas partes, ad vaſorum mæandros ſeſe velociori tranſitu accommodare haud valeant, ac ipſasmet validisſimè vaſorum anguſtiis incuneent, præcipitationem quoque partium terrearum à metallicis martialibus efficiunt; Ita poſt eorundem uſum omninò conveniunt; eò quod partes terreſtres ob acredinem ſalium M. S. hinc inde præcipitatas, motui ſuo reſtituant. Opiatis quoque commodè combinantur, utpote quorum operandi energia à tenuibus viſcidis dependet particulis, quarum cohæſionem ac contextum cum incidendo & attenuando corrigant ac ſolvant, tam ſangvinis, quam ſpirituum ligationi, adeo apta non exiſtunt; ut eâ ratione opiata volatilibus ſalinis juncta, tutius, majorique exhibeantur doſi.

§. XXXI.

Purgantibus qvoqve commodè admiſcentur; cum enim horum operandi ratio in reſina, viſcidis involuta partibus conſiſtat; incidendo egregiè illas, ex horum contextu evolvunt, ut ſuam operationem abſolvant citius atque tutius, neque ob viſciditatem, in inteſtinorum plicis hærendo, immanium torminum exiſtant autores; Conſiſtere verò purgantium vim in volatili acri reſina, probat *Pechlinus*, ubi metallicorum purgantium efficaciam perire ſcribit, evocato volatili, *vid. ejus Exercitat. de purgant. cap. XII.* ubi hanc rem prolixius deducit; ſudoriferorum qvoqve vim inſigniter promovent, partes enim viſcidas ſeri incidunt, atque ad faciliorem ſequeſtrationem per cutis colatoria diſponunt, non nimia tamen in doſi exhibita, quod ſerum ſangvinis nimis

D diſcu-

diſcutiant. Externum uſum denique quod attinet, non conveniunt, niſi ejus acres partes oleo ſubtili fuerint immerſæ, & tunc in inflammationibus proficua ſunt; ab hiſce verò, ubi liberiora exiſtunt, ob acredinem malum potius augent, quàm minuunt, quale exemplum referunt *E. N. C. decur. 2. an. VIII. p. 87.* Spiritus ſalis armoniaci, oculorum inflammationi adhibitus; Tandem verò Ungventis commodè minori in quantitate, haud abs re admiſcentur, amicum enim cum pingvibus oleoſis ineundo conſortium, in ſalia volatilia oleoſa veluti abeunt, ut hinc in ſcabie optime ſeſe gerant.

§. XXXII.

Quod verò ſalibus volatilibus, prout ex diverſis animalium partibus elicita ſunt, ſpecificas attribuant virtutes; v. gr. ſal volat. cranii, cerebr. aut ſangvin. human. vel ungulæ alcis, in Epilepſia & Apoplexia, ſal. volat. CC. vel viper. in malignis, ſal. volat. hirci, in diſſolvendo grumoſo ſangvine, ſal. Ebor. in Melancholia hypochondriaca, & ſal. volat. urin. in calculo diſſolvendo, vel pellendo, mera præjudicia ſunt, in ſuperioribus enim, ubi de ſalium volatilium geneſi egimus, ſalium diverſitatem à modificante terra deduximus, à qua tamen ſalia volatilia magnam partem libera exiſtunt; Ex ſaporè denique, ac odore argumentum contra ſupra memoratum ſpecificorum prætenſum operandi modum, deſumi poteſt, ſic ſal volat. urinæ, CC. Ebor. cranii hum. eundem & ſaporem, & odorem organis ſenſoriis imprimunt; vel ſi quid in ſapore ac odore diverſum ab alio notetur, hoc potius pendebit ab oleis, iisdem adhuc admixtis, oleorum enim partes, ſalium odorem ac ſaporem inſigniter immutant; quod præprimis ex eo patet, quod liberata ab oleis, & invicem comparata, omnia ferè uniformia ſenſui ſeſe ingerant.

§. XXXIII.

Demonſtravimus in ſuperioribus uſum & abuſum ſalis volatilis, ubi ſimul animadvertimus, ex varia ſalia volatilia adhibendi methodo, oleoſa, ratione operandi in œconomiæ animalis, conſervanda, magis ſalutaria ſalibus volatilibus ſimplicibus exiſtere. Ad illorum igitur accedo præparationem, varioſq; modos

com-

componendi, & quidem duplici plerumque hic chymiatri incedere ſolent via, digeſtionis nimirum ac deſtillationis: Illius exemplum ſeqvens exhibent. ℞. Eſſentiæ alicujus vegetabilis, cum alkohol vini & oleo tartari per deliquium paratæ, v. gr. Menthæ, meliſſ, roſmarin, ſalviæ, ſpicæ &c. unc. ij., ſpirit. ſal. arm. drach. ij. M. & digerantur per aliquot dies, quouſque ſal volatile cum oleoſis eſſentiarum particulis, amicum ineat conjugium. Methodo porro digeſtionis parat ſuum ſal volat. aromaticum oleoſum, *illuſtre quondam Batavorum ſydus, Franciſc. de le boë ſylvius*, cujus deſcriptio ſequens traditur *à Vigano in Chimia.* ℞. Sal. tartari unc. j. olei cinamom. aut Ligni ſaſſafras, aut cort. citri, gutt. XXX. exactisſimè commiſceantur in mortario ſicco, adde ſpirit. vini vulgaris libr. iß. paulatim commiſceantur cum ſale, & impone totum in matracio, adde libr. I ß. ſalis tartari, agita & digere per duas horas, tum ſpiritum ſupernatantem ſepara, & adde ſpirit. ſal. armon, & ſal. tartari, ãã. unc. IV. digere per horam, & ſpirit. volat. per declinationem ſepara; ſed elegantius eſt ſal. volat. oleoſum ex temporaneum, quod fit, inſtillando ſpiritui ſalis armon. dulci ſ. vinoſo, olei cujusdam ſtillatitii, guttas aliquot, quas ille promptè abſorbet, & non minus ſaporem & odorem eorum adſumit, quàm operandi virtutem; neque ſiccum volatile oleoſum ſal, hic omittendum, quod conficitur, ſi ſal. vol. armon. ſicco, additur oleum Caryophyll. & accuratisſime miſceatur.

§. XXXIV.

Deſtillandi methodo ſequens paratur ſal volat. oleoſum & aromaticum ℞. Cinamom. acuti, Caryophyll. arom. macis, nucis moſchat. ãã. unc. ß. Cort. citri drach. iij. ſal. tart. unc. IV. (& ſi penetrantiorem ſpirit. deſideres, majori in copia ſumendum,) ſal. armon. unc. ij. ſpirit vini vulgaris libr. j. aromata conciſa & contuſa, committantur cucurbitæ vitreæ, & affuſo ſpiritu vini, lenisſimo igne deſtillentur. Hac enim ratione aromatum oleoſæ & ramoſæ partes, à terreſtrium vinculis liberatæ, occurrentes tenuibus rigidis, mollibus ſuis ramulis illarum cuſpides amplexando

xando, involvunt, & temperant, ut ſic intimè ſalinæ acres cum oleoſis unitæ conſtituant volatile oleoſum ſal; Vel alio modo ℞. Cinamon, macis, nucis moſchat. cort. citri, limon, ãã: drach. ij., ſal tart. unc. ß., ſpirit. ſal. armon. unc. IV. hæc omnia viginti quatuor horis relinquenda digeſtioni, & poſtea his omnibus alkohol vini unc. ij. addenda, & iterum relinquenda digeſtioni per duodecim horas, deſtillata, ſerventur uſui, vel ſali tart. & ſali armoniaco, juſta quantitas olei inſtillatur, deſtilletur, & ſublimatio fiat, tali modo ſalia volatilia oleoſa ex omnibus oleis ſicca parari poſſunt; Sed pedem hîc figo, æqvum B. L. exorans judicium, quod ſi enim ſingula ad palatum fortè non fuerint, eſt, quod meliora temporis decurſu expectet.

DEO autem ſit Laus, Honor & Gloria!

NIl eſt, quod juvenem Medicum commendet, & ornet,
Quam varii morbi tempora noſſe ſua.
Philoſophum Medicum nam talia ſcire juvabunt,
Scilicet ut valeat; rite ferire ſcopum,
Præſtitit hic multum, mentes rexitq́ꝫ trementes.
MAGNIFICUS PRÆSES, qui valet, atque viget.
Hunc ſequeris ſtrenuè, quò ſubmergantur abuſus:
Uſus, ut emergant, preſſaq́ꝫ corda beent.
Tempora diſpenſant uſus medicaminis omnis,
Quæ bene diſcernis, quæque locanda tenes.
Hocce tuum monſtrat ſpecimen, quod candida fundit
Ingenii magni ſalia. VIVE, VALE!

Hiſce Nobilisſimo ac Clarisſimo Dn. Doctorando, Amico ſuo dilecto, applaudere voluit, ac debuit

JOHANN. DANIEL DOLÆUS, Hanovia-Wetter.
Philoſoph. & Medicinæ Studioſus.

FINIS.